

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994
cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției
Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

**pentru controlul constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 47-IX
din 16 martie 2021 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru**

14:50

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
Intrare Nr.	<i>60a</i>	
" <i>14</i> "	<i>03</i>	<i>2021</i>

I – AUTORUL SESIZĂRII

Vasile BOLEA,
Grigore NOVAC,
Alexandr SUHODOLSKI,
Vlad BATRÎNCEA
Deputați în Parlamentul Republicii Moldova

Parlamentul Republicii Moldova
Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt 105,

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are drept obiect examinarea constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.47-IX din 16 martie 2021 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru.

III – CU PRIVIRE LA CIRCUMSTANȚELE DE FAPT

La 16 martie curent Președintele Republicii Moldova a emis Decretul nr. 47-IX privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru, acțiune prin care a declanșat necesitatea examinării speței prin prisma contenciosului constituțional din considerentele de fapt și de drept după cum urmează:

A priori, prin Decretul nr.25-IX din 27 ianuarie 2021 în calitate de candidat desemnat pentru funcția de Prim-ministru a fost desemnată doamna Natalia Gavriliță. La 8 februarie curent, candidatul a prezentat Parlamentului scrisoarea nr.265 prin care a solicitat votul de încredere asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului.

La 11 februarie curent, în cadrul ședinței plenare a Legislativului a fost examinat programul de activitate precum și lista Guvernului desemnat, care odată fiind supuse votului **nu au întrunit nici un vot.**

Circumstanțe care potrivit art.85 alin.(2) din Legea supremă, **constituie respingere a primei solicitări de investitură.**

Tot la 11 februarie 2021, în cadrul ședinței plenare, președintele Frațiunii parlamentare al Partidului Socialiștilor din Moldova a dat citire în condițiile art.4 alin.(12) al Regulamentului Parlamentului, **Declarației cu privire la constituirea majorității parlamentare formate din 54 de deputați**, pentru desemnarea doamnei Mariana Durleșteanu la funcția de Prim-ministru.

În aceeași zi, printr-o **notificare oficială** a fost informat Președintele Republicii Moldova despre constituirea majorității parlamentare (*notificarea fiind înregistrată la cancelaria prezidențială cu nr.342, ora.16:05*).

În acest sens, Președintele Republicii Moldova a publicat următorul text pe site-ul oficial al Președinției:

Astăzi, am avut o nouă rundă de consultări cu fracțiunile și grupurile parlamentare, așa cum cere Constituția. Această discuție a fost transmisă online, pentru ca cetățenii interesați să o poată urmări. Tot astăzi, spre seară, pe adresa

Președinției a venit o scrisoare cu o propunere la funcția de Prim-ministru, semnată de 54 de deputați. În această listă am descoperit semnături ale persoanelor în raport cu care există dubii că și-ar fi exprimat voința în mod liber. Și aici vorbesc despre persoane care au fost supuse actului răpirii, care au fost ținute ostatece, persoane care au fost implicate în furtul miliardului și deputați care au schimbat mai multe partide politice și mai multe grupuri parlamentare. Și pe cazul unora dintre aceste acte de traseism politic există suspiciuni rezonabile de corupție și de presiune externă. În aceste condiții, am decis înaintarea la funcția de candidat pentru funcția de Prim-ministru a doamnei Natalia Gavrilița.

Înainte de a anunța candidatura la funcția premier, Președintele Republicii Moldova a avut consultări cu fracțiunile și grupurile parlamentare. În cadrul discuțiilor fracțiunile parlamentare Partidul Acțiune și Solidaritate, Platforma Demnitate și Adevăr, dar și Partidul Democrat din Moldova au spus ferm că nu vor susține candidatura propusă de fracțiunea Partidului Socialiștilor din Republica Moldova și de Platforma „Pentru Moldova”.

La 11 februarie, cunoscând despre Declarația cu privire la constituirea majorității parlamentare, Președintele Republicii Moldova a convocat fracțiunile parlamentare pentru **consultări repetate** în contextul eșuării primei tentative de investitură.

În urma consultărilor, Șeful statului a emis Decretul nr.32-IX din 11 februarie 2021 privind desemnarea (repetată) a doamnei Natalia Gavriliță la funcția de Prim-ministru. Altfel spus, Președintele Republicii Moldova a acționat în mod discreționar, contrar obligației imparțialității și neutralității politice în procesul desemnării candidatului pentru funcția de Prim-ministru.

La 12 februarie curent, un grup de deputați în Parlamentul Republicii Moldova, au depus la Curtea Constituțională Sesizarea nr.30a pentru controlul constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 32-IX din 11 februarie 2021 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru.

Prin Hotărârea Înaltei Curți nr. 6 din 23 februarie 2021, **a fost declarat neconstituțional Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 32-IX din 11 februarie 2021 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru.**

Subsidiar, Curtea a decis că pentru a fi respectat articolul 98 alin. (1) din Constituție, fracțiunile parlamentare și Președintele Republicii Moldova trebuie să recurgă la noi consultări.

Pentru ziua de 16 martie 2021, Șeful statului a lansat invitația pentru runda de consultări cu fracțiunile parlamentare.

Urmare consultărilor dintre fracțiuni și Președinte, potrivit comunicatelor de presă și a declarațiilor fracțiunilor care constituie majoritatea parlamentară formalizată, **candidatul majorității rămîne a fi neschimbat, fiind astfel reiterată candidatura doamnei Mariana DURLEȘTEANU.**

După consultările dintre fracțiunile parlamentare și Președintele Republicii Moldova, **candidatul majorității a anunțat public despre refuzul de a candida pentru funcția de Prim-ministru.**

Astfel, urmare consultărilor reprezentanții fracțiunilor au comunicat presei și publicului următoarele:

Fracțiunea Partidului Politic ȘOR

„Din numele platformei Pentru Moldova, împreună cu Eleonora Graur și Denis Ulanov am fost delegați să discutăm cu Maia Sandu referitor la situația politică și starea lucrurilor în țară [...]. Cât despre poziția noastră legată de anticipate și candidatura Prim-ministrului, **nu s-a schimbat nimic. Candidatura susținută de noi pentru funcția de premier este Mariana Durleșteanu**”.

Grupul PRO MOLDOVA

„Continuăm să credem în poziția că dacă se va ajunge la alegeri anticipate, pe care noi le vedem ca o soluție pentru schimbarea clasei politice, la acest lucru trebuie ajuns ordonat, disciplinat și în așa fel încât întreaga societate să nu sufere din cauza crizei. Noi suntem în criză pandemică gravă și criză economică cu toate consecințele ei. În această perioadă țara trebuie guvernată cu un program bine pus la punct a măsurilor anticriză. Am repetat doamnei președinte poziția noastră că sunt necesare astfel de consultări, ca doar prin astfel de comunicare putem să depășim o criză. Totodată, trebuie să găsim soluții pentru aprobarea unui Guvern anticriză, preferabil cu mai puțină afiliere politică și mai profesionist”

„Pro Moldova va susține un Guvern anticriză, dar pentru a susține o anumită persoană trebuie să vedem cine este și echipa cu care vine, iar cel mai important care este programul ei de guvernare”.

Fracțiunea Partidului Democrat

„Să vedem care sunt soluțiile acestor probleme. Dacă ajungem la concluzia că soluția este un guvern sau alegerile anticipate, atunci ele pot fi un instrument de rezolvare a problemelor oamenilor. Există 4 probleme prioritare. 1 Gestionarea corectă a crizei pandemice. Suntem în situația că oricare polemici și alegeri anticipate este o crimă împotriva acestei societăți. Societatea are nevoie de o mână fermă de a gestiona lucrurile în această perioadă. Desigur că avem nevoie de impunerea unei străi de urgență cu implicarea poliției, militarilor care să asigure respectarea restricțiilor impuse de Guvern. 2 Grija pentru oameni. 3 Deblocarea asistenței externe. 4 Alegeri anticipate. Toate pot fi rezolvate atunci când ai un Guvern funcțional”

„Urmează să ne spună dacă există voință să înainteze un candidat la funcția de premier, atunci pe platforma acestor patru partide parlamentare se poate găsi un compromis”.

La 17 martie curent, **Pavel Filip**, a exprimat regretul pentru că Președintele Republicii Moldova **nu a discutat respectiva decizie** în cadrul consultărilor, astfel a declarat:

„Regret că dna președinte nu a discutat cu noi la consultări acest scenariu, pe care era clar că îl avea pregătit din timp. “A consulta” înseamnă “A întreba, a cere o părere, un sfat; A se sfătui cu cineva”.

„**NICI NU VREAU SĂ IAU ÎN CALCUL POSIBILITATEA CĂ NOUL CANDIDAT VA CERE DIN NOU ZERO VOTURI, PENTRU CĂ ȚARA NU VA SUPRAVIEȚUI FĂRĂ UN GUVERN FUNCȚIONAL.** Dna președinte trebuie să fie sinceră cu cetățenii și să le spună clar încotro se îndreaptă și ce îi așteaptă. Nu e loc de jocuri politice în timp de pandemie.”

Fracțiunea Partidului Demnitate și Adevăr

„Nu este alegerea între un scrutin și un guvern anticriză, nu vorbesc că iată mâine pot fi anticipate ca alternativă unui guvern. Am trei variante reieșind din situația pandemică și juridică. Prima- Guvern propus de ȘOR și Dodon, condus de Mariana Durleșteanu, extrem de periculos pentru RM. A doua – blocaj în care nu este investit un guvern plenipotențiar, rămâne Guvernul lui Ciocoi, nepregătit pentru crize. A treia variantă – Guvern condus de Platforma DA în care pot să intre reprezentanții mai multor forțe politice și acest Guvern cu un mandat scurt în perioadă scurtă să rezolve niște probleme stringente pentru țară.”

Iar, la 17 martie curent, reprezentanții Frației DA au declarat presei:

Oazu Nantoi: „Основная проблема - это парламент, избранный так, как он был избран. Теперь у нас есть кандидат в премьер-министры. Мы можем встретиться с ним и обсудить, что делать. В парламенте 101 депутат, правда один скрывается от правосудия, но никто не может запретить им голосовать. ПДС не знала об этой кандидатуре, я тоже не знал”;

Alexandru Slusari: „Если в прошлый раз и Майя Санду, и правительство Гаврилицы дали понять, что не хотят, чтобы за них голосовали, и тогда мы смогли принять какие-то решения, то сегодня абсолютно ничего не ясно. Непонятно выдвижение этой кандидатуры, будет это правительство или нет? Будет ли ПДС за этот кабинет голосовать? Нужно ли Майе Санду правительство или оно ей не нужно? Ничего не понятно, все стало еще запутаннее”.

Fracțiunea Partidului Acțiune și Solidaritate

„Pledăm pentru alegeri anticipate. Considerăm că aceasta este doleanța cetățenilor. Acest lucru a fost promis de politicieni în campania electorală, de aceea trebuie să urmăm acest angajament. Dincolo de alegerile anticipate, sigur că prioritatea zero este gestionarea pandemiei. Guvernul, Parlamentul și Președinția trebuie să-și aducă contribuția. Parlamentul poate și trebuie să adopte, așa cum a mai făcut-o, la solicitarea Guvernului sau a unui minister, a acelor decizii care se impun, fie pentru a facilita achizițiile de vaccin, fie pentru a aloca resurse suplimentare, în cazul în care anumite restricții vor fi propuse de Guvern pentru a procura medicamente, sau pentru a veni cu resurse care vor compensa cetățenii ce vor fi nevoiți să nu fie fi încadrați în câmpul muncii.

Parlamentul este instituția care poate contribui la deblocarea asistenței financiare. Știm că sunt voci care spun că acest lucru nu l-ar putea face un Guvern în demisie. Atât timp cât în Parlament sunt deputați care pot ajunge la un numitor comun, noi putem să ne asumăm această responsabilitate. Prioritatea zero este gestionarea crizei pandemice și, ulterior, să ne pregătim pentru anticipate. Legat de timpul potrivit pentru aceste alegeri anticipate, pornind de la recomandările și analizele făcute de specialiști, este indicată perioada verii, atunci când numărul de infecții scade, dar și din punct de vedere logistic”

Fracțiunea Partidului Socialiștilor

„După 3 luni de zile, în sfârșit au avut loc consultări între principalii lideri politici, care de fapt, trebuiau să inițieze acest dialog mai devreme. Eu mă bucur că a avut loc această întrevvedere pentru a încerca să găsim soluții din crize.

La această etapă, să vorbim de scenariul politic în condiții de pandemie, când zeci de oameni pleacă din viață zilnic din cauza COVID-19, e inuman. Noi am înaintat o candidatură

la funcția de prim-ministru și rămânem pe poziția că cu un Guvern cu funcții depline am putea face față pandemiei, mai eficient. Candidatura a fost înaintată anterior și are susținere în continuare. Dacă vor fi alte candidaturi propuse de partide sau de Președinție, atunci noi suntem gata să le examinăm. Scenarii politice, alegeri parlamentare anticipate ar fi un compromis. În toamnă ar putea avea loc.

Discutăm cu doamna Durleșteanu diferite scenarii politice. Nu o să deschid parantezele. De aceea, vă spun că în Parlament există majoritate parlamentară și posibilitatea de a susține un candidat la funcția de prim-ministru. Nu strănutați și vaccinați-vă”.

Astfel, din respectivele declarații rezultă predispoziția nu doar a membrilor majorității declarate, precum și a altor entități politice de a susține candidatura doamnei Durleșteanu. Or, scopul nodal este evitarea oricăror consecințe social – economice.

Prin urmare, neținând cont de aceste circumstanțe, în aceeași zi, Președintele Republicii Moldova a emis Decretul nr.47-IX privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru a domnului Igor GROSU. Or, respectivele acțiuni ale șefului statului comportă un caracter deviant și contrar prevederilor Hotărârii Curții Constituționale nr.6 din 23 februarie 2021.

Respectiva acțiune politico-juridică a Șefului statului nu este doar de natură neconstituțională, ci și urmărește scopul ascuns de a plasa responsabilitatea politică pe Legislativ, care în condițiile art.85 alin.(2), este sancționat prin dizolvare.

IV – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

În contextul circumstanțelor de fapt expuse *supra*, conturăm considerentele de drept după cum urmează:

A priori, conturăm faptul că în Hotărârea nr. 32 din 29 decembrie 2015 principiile generale aplicabile în materie de desemnare a candidatului pentru funcția de Prim-ministru, potrivit căreia articolul 98 alin. (1) din Constituție prevede atribuția exclusivă a Președintelui Republicii de a desemna un candidat pentru funcția de Prim-ministru. În același timp, Curtea a reținut că, deși exclusivă, atribuția de desemnare nu poate fi discreționară, deoarece Președintele va desemna un candidat pentru funcția de premier numai după consultarea fracțiunilor parlamentare. Curtea a menționat că în procedura de formare și de învestire a Guvernului este esențial votul Parlamentului.

Analizând ponderea fiecăreia dintre cele două autorități publice în procedura de formare a Guvernului, Curtea a conchis că rolul Parlamentului este unul decisiv în raport cu rolul Președintelui Republicii. Această diferență de pondere se datorează formei de guvernământ parlamentare (a se vedea §§ 58, 84, 88 și 89 din Hotărârea citată). Mai mult, Curtea a reținut că, în conformitate cu prevederile articolului 60 alin. (1) din Constituție, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova (a se vedea HCC nr. 23 din 6 august 2020, § 17).

În aceeași Hotărâre nr. 32/2015, Curtea a interpretat înțelesul sintagmei „consultarea fracțiunilor parlamentare” de la articolul 98 alin. (1) din Constituție și a reținut că scopul consultărilor este de a identifica sprijinul politic al deputaților pentru o anumită persoană, capabilă să formeze un Guvern care să se bucure de încrederea Parlamentului. Ceea ce contează în aceste consultări este obținerea susținerii politice pentru persoana care ar putea

fi desemnată în calitate de candidat pentru funcția de Prim-ministru. Curtea a mai notat că Președintele Republicii poate veni la consultări cu o propunere proprie, care ar putea fi acceptată. Este, însă, la fel posibil ca în cadrul acestor consultări politice candidatul propus de către Președinte pentru funcția de Prim-ministru să nu fie agreeat de partenerii de consultare. În acest sens, Curtea a menționat că Președintele țării nu-și poate subordona partenerii de dialog politic pe care îi consultă. În acest rol, Președintele Republicii acționează doar în calitate de reprezentant al statului, căruia îi revine dreptul și responsabilitatea de a găsi o cale a dialogului și a evaluării voinței și capacității deputaților consultați de a susține în Parlament un candidat.

Președintele nu are dreptul constituțional de a înlocui fracțiunile parlamentare (a se vedea §§ 91-94 din Hotărârea citată; HCC nr. 23 din 6 august 2020, § 18).

Curtea a reținut că nu există niciun motiv constituțional și democratic ca Președintele Republicii să nu desemneze în calitate de candidat pentru funcția de Prim-ministru persoana care dispune de sprijinul majorității parlamentare formalizate, fie ea adversă Președintelui. Atunci când niciun partid nu deține o majoritate absolută în Parlament, **Președintele țării trebuie să consulte deputații nu doar pro forma, ci să desemneze candidatul susținut de majoritate**, chiar dacă partidul agreeat de Președinte nu face parte din majoritate. Președintele Republicii desemnează pentru funcția de Prim-ministru candidatul care îndeplinește condițiile de desemnare și de numire și care se bucură de sprijinul majorității parlamentare (a se vedea HCC nr. 32 din 29 decembrie 2015, §§ 118-120; HCC nr. 23 din 6 august 2020, § 20).

Președintele țării ar trebui să se comporte ca o autoritate care constată, dar care nu interpretează sau modifică rezultatul alegerilor, fiind constrâns, prin articolul 98 alin. (1) din Constituție, să desemneze un candidat pentru funcția de Prim-ministru după voința exprimată de alegători la alegerile parlamentare, să desemneze persoana propusă de partidul sau coaliția care a câștigat majoritatea absolută a mandatelor parlamentare.

O interpretare contrară a prevederilor Constituției le-ar induce cetățenilor ideea că ei nu-și exercită în realitate suveranitatea națională, că votul lor nu contează, că rezultatul alegerilor poate fi negat de către Președintele țării.

Curtea a reținut că această soluție este singura de natură să elimine, cel puțin sub acest aspect, riscul conflictului instituțional, fiind un act firesc de clarificare a atribuțiilor Președintelui Republicii în privința desemnării Prim-ministrului, în condițiile în care se asigură supremația Parlamentului, ca instituție fundamentală a democrației.

Doar în cazul în care nu este constituită o majoritate parlamentară absolută formalizată, Președintele țării are obligația, după consultarea fracțiunilor parlamentare, de a desemna un candidat pentru funcția de Prim-ministru, chiar dacă fracțiunile parlamentare nu sunt de acord cu propunerea Președintelui (a se vedea HCC nr. 32 din 29 decembrie 2015, §§ 116, 125, 130 și 131; HCC nr. 23 din 6 august 2020, § 22).

Or, subliniem că propriu zis Înalta Curte prin Hotărârea nr.6/2021 a atribuit caracter legal majorității anunțate în Parlament: „În această cauză, Curtea observă că, pe 11 februarie 2021, 54 de deputați au semnat o Declarație de constituire a majorității parlamentare pentru susținerea dnei Mariana Durleșteanu în calitate de candidat pentru funcția de Prim-ministru. De asemenea, Declarația în discuție a fost citită în ședința plenară a Parlamentului și comunicată Președintelui Republicii. Așadar, având în vedere cele menționate supra, Curtea reține că condiția înaintării candidatului pentru funcția de Prim-ministru de către o **majoritate parlamentară absolută formalizată este îndeplinită.**”

Curtea a conchis că exercitarea în acest mod a atribuției Președintelui Republicii privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru, reglementată de articolul

98 alin. (1) din Constituție, este de natură să mențină raporturile dintre Parlament și Președinte în echilibrul impus de Constituție pentru republica parlamentară.

Parlamentul acționează după criterii autentic politice, în care se exprimă indirect consimțământul cetățenilor pentru formarea unui Guvern condus de un viitor Prim-ministru care se bucură de încrederea și de susținerea unei majorități parlamentare (a se vedea HCC nr. 32 din 29 decembrie 2015, § 132; HCC nr. 23 din 6 august 2020, § 23).

Prin urmare, în speța anterioară, Curtea a menționat că, **prin faptul că nu a fost desemnat candidatul pentru funcția de Prim-ministru înaintat de majoritatea parlamentară absolută formalizată, Decretul contestat contravine articolului 98 alin. (1) din Constituție, așa cum a fost interpretat în jurisprudența Curții.**

Potrivit Curții Constituționale, în acest sens, sunt pertinente concluziile Comisiei de la Veneția potrivit cărora „[...] culturile politice și constituționale trebuie dezvoltate. Demnitarii nu urmăresc întotdeauna interesele statului ca un întreg. [...] Instituțiile nu pot fi privite separat de persoanele care le conduc. [...] O lipsă de respect față de instituții este strâns legată de o altă problemă în cultura politică și constituțională, și anume încălcarea principiului cooperării loiale între instituții. [...] Numai respectul reciproc poate duce la stabilirea unor practici reciproc acceptate, care este în conformitate cu patrimoniul constituțional european și care îi permite unui stat să evite și să depășească crizele cu serenitate” (a se vedea Avizul Comisiei nr. 685/2012, CDL-AD(2012)026, § 73).

Subsidiar, subliniem faptul că referindu-se la principiul constituțional al separării și colaborării puterilor în stat, Curtea Constituțională, în Hotărârea nr. 23 din 9 noiembrie 2011 privind interpretarea articolului 116 alin.(4) din Constituție, a menționat:

„19. Principiul echilibrului instituțional, cunoscut astăzi sub denumirea „checks and balances” (în traducere aproximativă din limba engleză însemnând „sistemul de frâne și contrabalanțe”), stă la baza democrației și presupune echilibrul puterilor și controlul lor reciproc, astfel încât puterile statale să aibă aproximativ aceeași pondere, adică să fie echilibrate, pentru a se putea limita reciproc, evitând astfel ca puterea statală să fie folosită în mod abuziv”.

În acest sens, este incontestabil rolul **co-decizional** al Parlamentului și instituției prezidențiale în procesul identificării și desemnării candidaturii pentru funcția de Prim-ministru. Respectivul mecanism constituțional fiind statuat în prevederile art.98 din Constituție.

Deosebit de important pentru aprecierea speței descrise, sunt constatările reținute în Hotărârea nr. 33 din 10 octombrie 2013 privind interpretarea articolului 140 din Constituție potrivit căror: interpretarea dată dispozițiilor constituționale **comportă caracter oficial și obligatoriu pentru toți subiecții raporturilor juridice. Hotărârea prin care se interpretează un text constituțional are putere de lege și este obligatorie, prin considerentele pe care se sprijină pentru toate organele constituționale ale Republicii Moldova. Aceasta se aplică direct, fără nici o altă condiție de formă.**

Indiferent de natura hotărârilor Curții, fie că sunt de interpretare a Legii Supreme sau de control al constituționalității cadrului normativ subsecvent, ele își produc efectele pe care Constituția și legea le conferă, în raport cu atribuția exercitată de Curte, **forța lor juridică neputând fi contestată sau confirmată de nimeni.**

În ceea ce privește **autoritățile publice** implicate în procedurile analizate, dincolo de obligația acestora de a respecta normele legale aplicabile acestor proceduri și jurisprudența Curții Constituționale în materie, **le revine și obligația de a acționa cu respectarea principiului loialității constituționale**, principiu care pune în discuție, între altele, relația între formă și fond în aplicarea Constituției.

În jurisprudența sa constantă, Curtea reiterează că respectarea principiului separării puterilor implică nu doar faptul că nici una din ramurile puterii nu intervine în competențele unei alte ramuri, dar și faptul că nici una dintre aceste ramuri nu își va neglija atribuțiile pe care este obligată să le exercite în domeniul specific de activitate - îndeosebi atunci când o astfel de obligație este statuată în Legea Supremă sau **a fost impusă printr-o hotărâre a Curții Constituționale**, instanță care, în virtutea art.134 din Constituție, asigură în cele din urmă realizarea principiului separării puterii de stat.

Curtea a reamintit că respectarea hotărârilor Curții Constituționale este o condiție necesară și esențială pentru buna funcționare a autorităților publice ale statului și pentru **afirmarea statului de drept**.

Subsidiar, Curtea subliniază că **factorii juridici, și nu politici**, trebuie să determine reacțiile față de hotărârile Curții, în special dacă ele provoacă **obligații** concrete pentru subiecții corespunzători.

Curtea Constituțională, fiind unica autoritate abilitată prin lege să exercite controlul de constituționalitate, are plenitudinea de jurisdicție în acest domeniu. **A accepta ca efectele deciziilor sale să fie interpretate**, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituții ale statului **ar echivala cu o știrbire a competenței Curții**.

În continuarea logicii, subliniem că prin Hotărârea nr. 32 din 29 decembrie 2015 pentru controlul constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 1877-VII din 21 decembrie 2015 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru, Înalta Curte a apreciat că în republicile parlamentare, **legislativul are un rol major în desemnarea șefului Executivului și a celorlalți membri ai Guvernului** (Germania, Italia). Președintele are rolul de a **media conflictele politice** și de a reprezenta pe plan extern țara, neavând atribuții executive.

Totodată, principiul, de la care se pornește în statele democratice, indiferent de forma de guvernământ, este acela că **Guvernul trebuie să exprime voința majorității politice din Parlament**, iar pentru a governa trebuie să aibă sprijinul acestei majorități parlamentare.

Menționând practica franceză, Curtea subliniază că în Franța, Constituția spune despre desemnarea (numirea) Prim-ministrului doar atât: "Președintele republicii numește Prim-ministrul", fără consultări, fără alte constrângeri. Teoretic, Președintele Franței ar putea să numească Prim-ministru pe oricine, pe cineva din partidul său, indiferent de majoritatea parlamentară. În practică, însă, Președintele Franței **nu a numit niciodată pe altcineva decât pe cel propus de majoritatea parlamentară**, chiar și atunci când aceasta aparținea adversarilor săi sau în pofida faptului că partidul prezidențial era reprezentat de cei mai mulți parlamentari, iar majoritatea parlamentară era formată de două partide mai mici.

În Grecia, Constituția prevede că Președintele Republicii numește Prim-ministrul și, la propunerea acestuia din urmă, numește și revocă ceilalți membri ai Guvernului și secretarii de stat. **Este numit Prim-ministru șeful partidului care deține majoritatea absolută a locurilor în Parlament**. În Letonia, potrivit Constituției, Guvernul este alcătuit de către Prim-ministru, căruia Președintele i-a încredințat acest lucru. Pentru a-și îndeplini atribuțiile, Prim-ministrul și ceilalți miniștri **trebuie să se bucure de încrederea Parlamentului în fața căruia răspund pentru activitatea lor**. În Malta, potrivit Constituției, Președintele Republicii desemnează în funcția de Prim-ministru un membru al Camerei Reprezentanților, care, în opinia sa, este cel mai competent să **solicite sprijinul majorității membrilor respectivei Camere**.

Observăm deci, faptul că în majoritatea cazurilor în procesul desemnării candidatului pentru funcția de Prim-ministru **accentul este pus pe majoritatea parlamentară**.

De altfel, **principul de bază al democrației este cel al majorității**. Decizia este luată de către aceasta și de către cei care reprezintă o majoritate a alegătorilor, **indiferent din câte partide este formată această majoritate** sau dacă există un partid mai mare (însă minoritar) decât fiecare dintre partidele care alcătuiesc majoritatea în parte.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că, **ignorarea voinței majorității este caracteristica dictaturii**.

Rezumând cele enunțate *supra*, apreciem că în procesul emiterii Decretului criticat, Șeful statului a ignorat următoarele principii constituționale:

1. Parlamentul și instituția prezidențială au rol co-decizional în procesul identificării și desemnării candidaturii pentru funcția de Prim-ministru;

2. Marja discreționară a Președintelui Republicii la desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru este limitată. În cazul în care este constituită o majoritate parlamentară absolută formalizată, Președintele Republicii este obligat să desemneze candidatul înaintat de această majoritate pentru funcția de Prim-ministru;

3. Guvernul trebuie să exprime voința majorității politice din Parlament;

4. Ignorarea voinței majorității este caracteristica dictaturii;

5. Președintele țării **trebuie să consulte deputații nu doar pro forma**, ci să desemneze candidatul susținut de majoritate interpretarea dată dispozițiilor constituționale comportă un caracter oficial și obligatoriu pentru toate subiectele raporturilor juridice;

6. După anunțarea refuzului candidatului majorității, Președintele Republicii Moldova urma să consulte repetat majoritatea formalizată în vederea aflării opțiunii curente;

Cu referire la necesitatea suspendării Decretului nr.47-IX din 16 martie 2021 până la soluționarea în fond a cauzei

Solicitarea, precum și necesitate suspendării actului criticat este întemeiată pe prevederile art.7¹ lit. h) din Codul jurisdicției constituționale nr.502-XIII din 16 iunie 1995, precum și pe art. 25¹ alin. (2) lit.h) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, scopul nodal al cerinței respective rezidă în evitarea prejudiciilor și consecințelor negative iminente pe dimensiunea securității Constituționale.

Or, consecințele și prejudiciile negative sunt de natură constituțională și rezidă în faptul că odată cu emiterea Decretului și intrarea acestuia în vigoare se declanșează mecanismul calculului temporal care reiese dintr-o serie de articole constituționale și anume: 98 alin.(2) „Candidatul pentru funcția de Prim-ministru va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului.”, precum și 85 alin. (2) din Constituție potrivit căruia „Parlamentul poate fi dizolvat, dacă nu a acceptat votul de încredere pentru formarea Guvernului, în termen de 45 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investire”.

Referindu-se la aceste particularități, Curtea Constituțională în Hotărârea nr.30 din 1 octombrie 2013, a reținut că termenul de 45 de zile, statuat la articolul 85 alin. (2), nu este unul distinct de termenul de 3 luni, cuprins la alin. (1) al aceluiași articol, primul fiind absorbit de cel din urmă.

Astfel, termenul de 3 luni este un termen general de formare a Guvernului, începe să curgă de la data apariției circumstanțelor ce au determinat necesitatea formării unui nou Guvern, curge indiferent de declanșarea procedurilor de formare a noului Guvern sau/și de efectuarea procedurilor prevăzute de alineatul (2) al articolului 85 din Constituție, include

perioadele de consultare a fracțiunilor parlamentare și a altor proceduri legale și constituie termenul limită pentru formarea noului Guvern.

Subsidiar, Curtea a menționat că întrucât prevederile constituționale nu indică în mod expres termenul în care Președintele urmează să facă prima desemnare a candidatului la funcția de Prim-ministru, în cadrul termenului general de 3 luni, Președintele urmează să țină cont și de termenul constituțional pus la dispoziția candidatului desemnat la funcția de Prim-ministru pentru a cere votul de încredere al Parlamentului (15 zile - articolul 98 alin. (2) din Constituție).

În aceste condiții, emiterea respectivului Decret, în special intrarea acestuia în vigoare dereglează mecanismul temporal statuat de Legea supremă, precum și influențează direct numărul încercărilor descrise de art.85 alin.(2) din Constituție.

Or, anume articolul 85 are calitatea de mecanism de echilibrare a puterilor, mecanism care se aplică în scopul evitării sau depășirii unei crize instituționale sau a unui conflict între puterea legislativă și puterea executivă.

Prin urmare, respectivele circumstanțe conturează intensitatea și posibilele prejudicii și consecințe negative iminente și ireparabile ale riscului. Or, suspendarea executării actului contestat corespunde temeiurilor de suspendare prevăzute la articolele 25¹ alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 7¹ alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale și se încadrează în scopul suspendării de a preveni „eventualele prejudicii și consecințe negative iminente și ireparabile ale aplicării Legii contestate” stabilit în jurisprudența Curții.

Cadrul normativ pertinent

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 6

Separarea și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 77

Președintele Republicii Moldova, șeful statului

(1) Președintele Republicii Moldova este șeful statului.

(2) Președintele Republicii Moldova reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării.

Articolul 98. Investitura

- (1) După consultarea fracțiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru.
- (2) Candidatul pentru funcția de Prim-ministru va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului.
- (3) Programul de activitate și lista Guvernului se dezbate în ședința Parlamentului. Acesta acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților aleși.
- (4) În baza votului de încredere acordat de Parlament, Președintele Republicii Moldova numește Guvernul.
- (5) Guvernul își exercită atribuțiile din ziua depunerii jurământului de către membrii lui în fața Președintelui Republicii Moldova.
- (6) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii Moldova revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului.

Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului nr. 797 XIII din 02 aprilie 1996

Articolul 4, alineat (12) Majoritate parlamentară este considerată fracțiunea sau coaliția fracțiunilor, anunțată prin declarație, care cuprinde mai mult de jumătate din deputații aleși.

IV – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Urmare celor expuse, în conformitate cu prevederile art. art.1, 6, 7, 77 și 98 din Constituția Republicii Moldova, art. art.4 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. art. 4, 7¹, 38, 39 din Codul Jurisdicției Constituționale

Solicit Înaltei Curți:

1. Admiterea spre examinare a prezentei sesizări;
2. Examinarea prezentei sesizări în regim prioritar;
3. Suspendarea Decretului nr.47-IX din 16 martie 2021 până la soluționarea în fond a cauzei, în vederea evitării prejudiciilor și consecințelor negative iminente.
4. Exercițarea controlului constituționalității și declararea drept neconstituțională a Decretului nr. 47-IX din 16 martie 2021 cu privind desemnarea candidatului la funcția de Prim-ministru;

V – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

VI - LISTA DOCUMENTELOR

Decretul Președintelui nr. 47-IX din 16 martie 2021 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru.

VII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Declarăm pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Bolea Vasile
V.Bolea

Сухоголовский Александр

Grigore Novac

Nad Botirnea

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

DECRET

privind desemnarea candidatului pentru funcția
de Prim-ministru

În temeiul art. 98 alin. (1) și alin. (2) din Constituția Republicii Moldova,

Președintele Republicii Moldova d e c r e t e a z ă :

Art.1. - Domnul Igor GROSU se desemnează în calitate de candidat pentru funcția de Prim-ministru și se autorizează să întocmească programul de activitate și lista Guvernului și să le prezinte Parlamentului spre examinare.

Art.2. - Prezentul decret intră în vigoare la data semnării.

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

Chișinău, 16 martie 2021.
Nr. 47-IX.